

Transities, inleiding op het thema

Van elke verandering gr

Voor een kind is elke verandering een kleine uitdaging, bedoeld om van te groeien en een volgende stap te zetten op het pad van het leven. Veranderingen geven kinderen de kans om sterker te worden en zichzelf en anderen beter te leren kennen.

DOOR: MARTA GUZMANN EN STIG LUND – In het leven van jonge kinderen – in kinderopvang en onderwijs – zijn veranderingen aan de orde van de dag. Kleine en grote overgangen of 'transities' markeren het verloop van de dag en bereiden de kinderen voor op een nog onbekende toekomst. De stappen die we kinderen laten maken, moeten we niet overhaasten. Rust en kalmte in het proces helpen hen met zelfvertrouwen hun weg te vinden. De snelheid van veranderen moet kinderen de kans geven om af en toe te stoppen, op adem te komen, alvorens weer verder te gaan. Dit helpt kinderen hun omgeving te begrijpen, en zo kunnen zij

leren wat hun rol en aandeel is in de gebeurtenissen van alledag.

De overgang van gezin, kindercentrum of voorschool naar het formele onderwijs is een sociale constructie die door de mens gemaakt is. De overgangsleeftijd is vastgelegd door traditie en politieke besluiten. In de verschillende landen van Europa varieert de leeftijd waarop kinderen de overgang maken van een omgeving waarin 'leren door spelen' centraal staat naar het formele onderwijs. In sommige landen gaan kinderen al met vier jaar 'naar school' in andere pas met zeven jaar.

Naar wij hopen is de keuze voor een transitieleeftijd gebaseerd op mensenkennis en ervaring. Maar ook dan zal altijd nieuw onderzoek nodig zijn. Want wie zegt dat de manier waarop wij vandaag de dag de transities in het leven van kinderen vormgeven de juiste is? Een overgang naar een nieuwe situatie impliceert een nieuw welkom en zou symbool moeten staan voor het recht om opnieuw te kunnen beginnen. Maar hoe ervaren kinderen deze veranderingen? Als het gaat om de overgang naar het formele onderwijs wordt de ervaring van kinderen sterk bepaald door de verwachtingen van ouders en andere volwassenen: 'Je bent nu een grote meid omdat je naar school gaat!'

Ook voor de professionals die met jonge kinderen werken, betekent een transitie een verandering. In tegenstelling tot de kinderen, voor wie een transitie iets is wat hen overkomt, is het voor de professional een verandering die voorzien en gepland is en omgeven is met pedagogische intenties.

De overgang van een voorschoolse voorzie-

oei je een beetje

ning naar het formele onderwijs is een belangrijke verandering in het leven van kinderen: ieder kind heeft, als het voor het eerst naar school gaat, een eigen rugzakje vol met ervaringen en verwachtingen. In sommige landen wordt het kind bij de deur vriendelijk verzocht zijn rugtasje buiten te laten staan. In andere landen werkt men vanuit het principe van pedagogische continuïteit: onderwijsleerkrachten volgen de sporen van het kind terug en bouwen hierop voort.

Alle kinderen bereiken op een bepaald punt in hun leven de leeftijd dat zij verplicht zijn om naar school te gaan. Veel van hen hebben voor die tijd al voorschoolse voorzieningen bezocht (kinderopvang, peuterspeelzaal, kleuterschool). In deze *Kinderen in Europa* onderzoeken we hoe in de verschillende Europese landen de overgang tussen de voorzieningen voor jonge kinderen wordt vormgegeven. *Kinderen in Europa* pleit voor een continuïteit in de transities. We roepen leidsters en leerkrachten in voorschoolse voorzieningen en het onderwijs op gezamenlijk een visie te ontwikkelen op de vorming, opvoeding

en educatie van jonge kinderen en na te denken over de thema's die daarbij van belang zijn. Bijvoorbeeld, wat wordt er precies bedoeld met ouderbetrokkenheid en wat verwachten we van pedagogisch medewerkers en leerkrachten? Ons doel is dat kinderen gedurende de overgang van de ene naar de andere situatie begeleid worden door professionals die kinderen respecteren in hun belevingen en behoeften.

Meer dan wennen

Een transitie vraagt van een kind meer dan alleen zich aan te passen aan de nieuwe omgeving en te wennen aan nieuwe gebruiken en gewoontes. Een transitie is ook een overgang naar een nieuwe omgeving waarin het kind verwelkomd wordt en waarin het respect ondervindt voor zijn eigenheid. Het begeleiden van transities veronderstelt dan ook respect voor diversiteit in het denken en doen. Ook wil *Kinderen in Europa* benadrukken dat transities alles met 'kwaliteit in tijd en ruimte' te maken heb-

ben. Kinderen hebben tijd en ruimte nodig om zich hun nieuwe omgeving toe te eigenen. Het is de taak van volwassenen om hen daarbij met de materialen en pedagogische methodieken te ondersteunen. In dit nummer vindt u overdenkingen en beschrijvingen van ervaringen en situaties uit heel Europa. Zo willen wij bijdragen aan een Europees gesprek over ervaringen van kinderen gedurende de overgang van het voorschoolse naar het formele onderwijs. We hopen dat u het met plezier zult lezen.

We beginnen met de theoretische benaderingen van transities en stellen de vraag hoe een competent kind een competente leerling wordt. De daaropvolgende artikelen zijn voorbeelden uit Europa over hoe transities worden georganiseerd en met welke kennis en welke methoden gezorgd wordt voor continuïteit tussen voorschoolse voorzieningen en het formele onderwijs. Uit Spanje hebben we een voorbeeld uit Barcelona en Granada, gevolgd door voorbeelden uit Nederland, België, Denemarken, Italië en Zwitserland. Twee artikelen uit Schotland en Polen richten zich op de samenwerking met de ouders tijdens de periode van transitie. Uit Griekenland hebben we een verhaal waarin kinderen zich afvragen waarom er zoveel (echte) tralies zitten tussen de speelplaats voor de kleine, speelse kinderen en de grote kinderen die naar school gaan – is het 'omdat we nog klein zijn' of 'omdat de oudere kinderen ons dan niet kunnen slaan'? We sluiten het thema af met een bijdrage van de Franse hoogleraar Meirieu die het leven van kinderen in het gezin, kindercentra, onderwijs en de samenleving beschouwt. Dit artikel biedt goede aangrijpingspunten om de voorbeelden uit de verschillende Europese landen in een bredere context te begrijpen.

Als afsluiting richten we onze 'Focus op' Friedrich Fröbel die ons herinnert aan de rol en het belang van spel voor het leerproces en het welzijn van de kinderen, iets wat we niet mogen vergeten, ongeacht hoe de transitie van spelen naar leren wordt georganiseerd en beheerd.

Marta Guzmán is werkzaam bij Rosa Sensat, de Catalaanse ondersteuningsorganisatie voor kinderopvang en onderwijs

Stig Lund is werkzaam bij BUPL, de Deense vakorganisatie voor onderwijs en kinderopvang